

Pisan drobizi in vse navzkriž

Kako drugod štejejo

Ko ste še trgali krilca in vam je še srajčka nagajala, ste si pri štetju piškotov, ki vam jih je prinesla teta, pomagali na tale način: eden in eden in eden... To ste ponavljali toliko časa, da vam je piškotov zmanjkalo. Pozneje ste dognali marsikateri šele v šoli, da poznamo tudi pet, pa dvajset, sto in tako naprej.

Danes žive še narodi, ki ne poznajo drugih števil kakor eden in dva. V notranjosti Brazilije živi pleme Bakairov, ki pozna samo števili eden in dva, ali po njihovo »takalec in »ahage«. S pomočjo prstov na roki, ki jih imenujejo »oče«, »otrok«, »sosed«, doženejo potem števila do 6, da trikrat ponove število 2, torej: ahage, ahage, ahage. Večja števila so jim težki pojmi in pri njih si pomagajo s kazanjem prstov na rokah, nogah, s kazanjem las itd.

Starim in primitivnim narodom so posebno prsti na rokah, ko so jih upogibali in iztegovali, služili za števnike.

Severnoameriški Dene-dinde Indijanci so imenovali številčno vrsto takole, če prestavimo številke v naš jezik:

- eden — kraj je upognjen (upognili so mezinec),
- dva — zopet je upognjeno (upognili so prstanec),
- tri — sreda je upognjena (upognili so sredinec),
- štiri — še nekdo preostaja (ostal je še palec),
- pet — moje roke je konec (prstov ni bilo več).

Tako je Indijanec na podlagi tega upogibanja prstov pridobil števnike. Če njihove besede prestavimo v naš jezik, so šteli na tale način: Mi rečemo: štirje fantje — oni: »še nekdo preostaja« fantje. Na isti način so skoraj vsi stari narodi našli svoje številke.

Sčasoma so mesto »moje roke je konec« za 5 rajši rekli »moja roka umre«, za 10 »moji roki sta mrtvi«, za 15 »moji roki sta mrtvi in moja noga je mrtva« in za 20 »človek umre«. Prav lahko si pri takem štetju predstavljamo roko: iztegovali so prste, nato upogibali in roke in noge so se spuščale, oni so rekli »umirale«.

Posebno nenavadno, kar čudovito so zvenela posamezna večja števila. Ko so prestavljali sveto pismo za enega izmed Papuanskih rodov, ki živi na Malajskih otokih, so morali mesto: »Bil je tu mož bolan 38 let« prestaviti takole: Bil je tu mož bolan človek (20), obe strani (10), pet in tri. Še čudovitejše je število 99 v jeziku z angleške Nove Gvineje: 4 ljudeje umro (t. j. 80), roki sta pri kraju (t. j. 10), noga je pri kraju (t. j. 5) in štiri. Prav redko so pa stari narodi za števnike uporabljali imena posameznih prstov.

Ko danes štejemo od 10 do 100, malo mislimo na sestavo teh števnikov. Recimo, devetdeset je vendar 9×10 , samo krat smo izpustili, da je krajše. Francozi pravijo 90 takole: quatre-vingt-dix (izgovori: katr-vën-dis), kar pomeni $4 \times 20 + 10$. Oni so uporabili množenje in seštevanje. Rimljani so pri svojih števnikih tudi odštevali, n. pr. un de viginti, t. j. 1 od 20. Redkeje se uporablja deljenje pri izražanju števil. Tako Danci za 30 govore: halftredsindstyve, t. j. pol šestdeset, ali Indijci za 25 ardha-pančasat, t. j. pol petdeset.

B. D.